

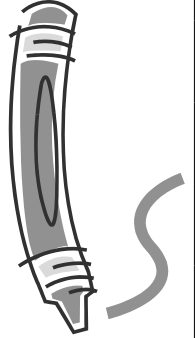

ÇOCUK EĞİTİMİNDE SINIR KOYMANIN ÖNEMİ

Neden Sınıra İhtiyaç Vardır?

Çocuklar, kurallarını bilmedikleri bir dünyaya doğarlar. Büyüdükçe kendilerinden beklenenlerin değişmesi ve çeşitlenmesi ise, durumu daha da zora sokmaktadır. Sınırlar, bu öğrenme ve keşfetme sürecinde çok önemli bir role sahiptir. Çocuklar, dünyayı tanıyıp, kendi başlarına bir şeyler yapmaya, yeni ilişkiler kurmaya başladıklarında değişik tepkilerle karşılaşır. Bunlarla başa çıkabilmeleri için ihtiyaçları olan en önemli rehber, **net sinyallerdir**. Çizilen sınırlar **anlaşılır** ve **tutarlı** olduğu sürece, çocuklar için onları anlamak ve uygulamak kolay olacaktır.

Çocuklar, çevreleriyle olan ilişkilerinde nerede durmaları gerektiğini deneyimleyerek öğrenirler. Zaman içinde yaşadıklarından çıkarımlarda bulunarak, yetişkinlerin güç ve kontrollerinin derecesini belirlerler. Bunun için de takip ettikleri yol oldukça etkilidir: “Yapmak istediklerini yap ve izle”. Çocukların hepsi, yeterliliklerini fark etmek ve var olanın üzerine çıkarabilmek için, kendi yaşamlarına ait **özgürlük, güç ve kontrole** ihtiyaç duyarlar. **Yeni doğan döneminden başlayarak çizilen sınırlar, çocuğa ihtiyaç duyduğu özgürlük, güç ve kontrol imkânını sağlar.** Sınırların genel hatlarını ebeveyn belirlemekle birlikte, **çocuğun kişilik özellikleri; sınırların şekillendirilmesinde önemli bir etkidir.** Ayrıca, her yaş için yeniden ayarlanmalıdır. **Belirlenen sınırlar, esnek ama gevşek olmayan; belirli ama tartışılmaz olmayan; tutarlı ama gerektiğinde değişebilir; zorlayacak ama incitmeyecek ve örselemeyecek nitelikte olmalıdır.**

SINIRLAR GÜVEN VERİR ve çocuklarımız güvende hissetmelerini sağlayacak sınırları çizmemizi ve belirlediğimiz sınırları korumada kararlı olmamızı beklerler. Sınırlarını bildikleri alanlarda kendilerini güvende hissederler. Çünkü sınırı nereden ve nasıl zorlarsa ne ile karşılaşacağını bilir. O yüzden gereksiz hamleler yapmaz. Örneğin

pencereden sarkan çocuğumuza neden sarkmaması gerektiğini anlatırken bir cetveli masanın kenarına koyup dengeyi kaybettiği takdirde yere düşeceğini göstermek, kendisinin de neden sarkmaması gerektiği konusunda somut bir örnek olacaktır. Böyle davranarak, çocuğa ana-babalık konusunda **yetkin** olduğumuz mesajını da vermiş oluruz ki; bu çok önemli bir hediyedir. Her konuda destek alabileceğini bildiği birilerinin olması çocuğu çok iyi hissettirir. Çizdiğimiz sınırların geniş, gevşek ve belirsiz olması, bir anlamda sınır olmaması anlamına gelir. Bu koşullarda çocuk, neyi, ne zaman, nasıl ve ne için yaptığını ya da yapması gerektiğini bilmediğinden, gerçek yaşama dair işe yarar deneyimler elde edememektedir. Örneğin, her yemek hazırlandığında sofraya gelmesi için 5 kez O'na seslenmek yerine, birlikte yemek yemeyi neden önemseyeceğinizi belirtip 2. hatırlatma sonrası hala gelmiyorsa sofrayı kaldırmak daha net bir mesaj olacaktır.

Ayrıca kendi sınırlarının nerede bitmesi gerektiğini bilemeyen çocuklar arkadaş ilişkilerinde de tutarlı olamamakta, başkalarının özgürlüğünü göz ardı edebilmekte ve sorumluluk bilinci konusunda da zayıf olmaktadır. Kaybettiği ya da zarar verdiği bir eşyasının yenisi hemen yerine gelen çocuğun, bir arkadaşının eşyasına zarar verdiğinde aldığı tepkiye şaşırması çok doğaldır.

Aynı şekilde sınırların çok katı, tartışılmaz ve değiştirilemez olduğu ailelerde de sıkıntı yaşanır. Bu tarz ailelerde çocuklara yeni yollar deneme ve araştırma için gereken özgürlük verilmemekte ve öğrenme için gereken zeminler engellenmektedir. Sürekli “şu saatte yatacaksın, şuraya gidemezsin, bunu yapamazsın” yönergelerini duymaya alışan çocuk iki türlü davranış sergiler ya her şeye boyun eğer ya da isyankar olur. Bunun yerine gerekçelerini açıklayarak yapabileceklerini ve yapamayacaklarını dile getirmek, yeri geldiğinde de esneklik yaratmak uygun olacaktır.

Çocukların uygun yaşam becerileri geliştirebilmeleri ve sorumluluk sahibi olabilmeleri için; açık, dengeli, tutarlı ve net kurallara ihtiyaçları vardır. Dengeli sınırlar, sınama ihtiyaçlarını azaltır, isyankârlığı engeller ve sorumluluk duygusu kazanımına yardımcı olur.

Anne Babalar Neden Sınır Koymakta Zorlanırlar?

Sınır koymanın önemini vurguladık, fakat ne oluyor da sınır koymakta zorlanıyoruz? Bunun birçok nedeni olabilir. Her şeyden evvel günümüz yaşam tarzının etkisi olabilir. Herkes olabildiğince çabuk her şeye sahip olmak istiyor, tüketim adeta bir ritüele dönüştü. Haliyle bu hızlı değişimden çocuklar da nasibini almaktadır.

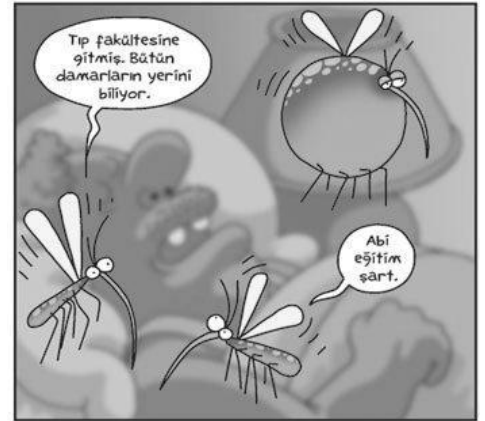
Anne babaların çocukluklarından kalan bastırılmış istekleri ve yetiştirilme tarzları sınır koymalarına etki eder. Yaşadıklarına benzer deneyimleri kendi çocuklarına yaşatmak istememeleri sınır koymalarını engelleyebilir.

Anne babaların çocuklarıyla geçirecekleri sınırlı zaman dilimini şefkatli, iyi ilişkiler içinde geçirmek istemeleri sınır koyamamanın önemli bir nedenidir. Ayrıca çocuklarına “yeterince” zaman ayıramıyor olmanın huzursuzluğu ve suçluluk duygusu tutarsız davranmalarına yol açabilir.

Çocukların özellikle başkalarının yanında kurallara verdiği öfke tepkisinden anne babalar kendilerini sorumlu tutabiliyorlar. Bu durumda yaşanan suçluluk duygusu sınır koymayı zorlaştırabilir.

Çocuk eğitiminde bir şeyleri yanlış yapma kaygısıyla bir kısım anne babanın yaptıklarını çocuklarının tepkileriyle doğrulama ve onaylama ihtiyacı duymaları sınır koymada gerekli kararlılık ve sürekliliği göstermeyi engelleyebilmektedir.

Hiçbir çocuk dünyaya kullanım kılavuzu ile gelmemektedir. Çocuk yetiştirme konusundaki bilgi eksiklerimiz de doğru sınır koymamızı engeller.

Sınır Nasıl Konmalıdır?

- Sıcak, şeffaf, ilgili ve tutarlı bir anne babanın varlığı, en önemli şartlardan biridir. Çocukların, kabul gördükleri, sevildikleri ortamda kuralları kabul etmeleri kolaylaşır.
- Sınırlar bebeklikten itibaren konmalı ve yaş ilerledikçe yeniden düzenlenmelidir.
- Sınırlara uymanın önemi çocuklara net ifade edilmelidir.
- Sınırlar gerektiğinde değişebilir ve esnek olmalıdır.
- Amaca yönelik sınırlar konmalıdır. Sınır koyacağım diye her şeye “hayır” dememek gerekir.
- Çizilen sınırlar tutarlı uygulanmalıdır. Sınırların çiğnenebilir olduğunu öğrenen çocuğun her ortamda sınırları zorlaması kaçınılmazdır.
- Olumsuz davranışların nedeni araştırılmalıdır çünkü her davranışın arkasında bir ihtiyaç, amaç veya sorun yatar.
- Çocuğa neyi yapamayacağı açıklanırken buna karşılık neleri yapabileceği de belirtilmelidir.
- Sınırları belirlerken çocukları da işin içine katmak durumu sahiplenmelerini sağlar.
- Sınırı/kuralı koyanın “baba” olduğu mesajı verilmemelidir.
- Çocuklara iyi bir model olmak önemlidir. Anne babanın ortak tutumu, genel duruşu ve davranışları en iyi sınır belirleyicisidir.

Çocuğunuzun Uygun Davranışlar Gösterdiği Zamanlar Yakalayın

Çocuğunuzun sevdiğiniz ya da istediğiniz, uygun bir davranış yaptığında ve bunu tekrarlamasını istediğinizde çocuğunuzun bunu bilmesini sağlayın. Bunun için sözel övgüler kullanın. Sözel övgüler kullanmak, çocuğunuzun uygun bir şekilde davranmaya devam etmesini sağlayan en iyi yoldur. Bu aslında, uygun davranışın devam etmesi için çocuğunuzun çevresinde neyin olumlu olduğunun farkına varmasıdır.

- *"Bugün benimle çok güzel oynadın yada çalıştın."*
- *"Oyuncağını paylaşman çok hoşuma gitti."*
- *"Seninle oyun oynamak, seninle kitap okumak gerçekten çok eğlenceli."*
- *"Oyuncaklarını, odanı temizlediğin için teşekkürler."*
- *"Etrafı toplamamda, masayı hazırlamamda bana yardım ettin."*
- *"Sessizce okuman, oyuncaklarıyla oynaman çok hoş."*

Çocuklar Kurallarınızı Nasıl Öğrenir?

Net mesajlar ve etkin davranışlar, sınırlarımızı öğretmenin en iyi yoludur. Çocuklar kuralları ve onaylanan davranışları bilerek doğmazlar. Bu da öğretme ve öğrenme süreciyle, zamanla kazanılır.

Bizim işimiz öğretmektir. Görevimiz, kurallarımızı en açık ve net biçimde anlatmaktır. Çocuklar biz yetişkinlerden farklı olarak somut yollarla öğrenirler. Biz kurallarımızı iki temel yoldan öğretiriz, sözlerimiz ve davranışlarımızla. İkisi de bir ders verir ama somut olan davranışlarımızdır. Sözler değil, davranışlarımızı kuralları belirler. Sözlerimizle davranışlarımız uymadığında çocuklar, sözlerimizi duymazdan gelmeyi ve inançlarını deneyimlerine göre ayarlamayı öğrenirler.

Sınır koymayı güçleştiren durumlarda da bütün çocuklar kurallarımızı ve beklentilerimizi belirlemek için sınırları zorlarlar. Bu normaldir ama tüm çocuklar aynı denemeleri yapmazlar. Çocuğun mizaç özelliklerinden kaynaklanan güçlükler araştırma yöntemlerini ve ebeveynlerinin sınırlarını zorlama derecesini etkiler. Bunun yanı sıra çocukla ebeveyn arasındaki olumsuz ilişki sınır koymayı güçleştirmektedir. Sınırlarımız, günümüzde birçok ebeveyn, çocuklarının yanlış davranışlarını durdurmak için yanlış sinyaller göndermektedir. Dur işaretinin gerçekten durmayı zorunlu kılmadığını, "hayır"ların aslında "evet" ya da "olabilir" anlamına geldiğini göremezler. Çoğu durumda sorun, sınırlar konusunda net olmayan iletişimden kaynaklanır.

Sınır ve kurallara uyulması için ne yapılmalıdır?

Tüm çocuklar birbirine benzemez. Kimilerine sadece kuralı hatırlatmak yeterli olurken, kimilerine ise kurala uymadığı zaman yaptırım uygulanacağı uyarısında bulunmak gerekli olabilir. Ancak bu tehdit boyutunda kalmamalıdır. Yaklaşım ve tutumumuz, çocuğun kurallara uyup uymaması ve ciddiye alıp almamasında belirleyici olacaktır. Ciddi ve kararlı bir ses tonu ile "HAYIR" demek çoğu zaman yeterli olurken, zorlayan çocuklarda ise yapılan yanlış davranışın bir yaptırımı olduğu bildirilmeli ve yaş ve gelişim dönemine uygun yaptırımlar (cezaları kararlılıkla uygulanmalıdır. Uygulanan yaptırımlar kesinlikle fiziksel ve duygusal içerikli olmamalıdır.

Unutulmamalıdır ki çocuklarla yapılan tartışmalar ve "yapma, etme" gibi sözel uyarılar çoğu zaman işe yaramayacaktır. Sınırlar ve kuralları yerleştirmek ancak ve ancak tutarlı ve kararlı olunursa gerçekleşecektir. Çocuğunuza sınır koymak hem sizin hem de çocuklarınızın hayatlarını kolaylaştıracağı gibi, onları hayata karşı daha dayanıklı ve donanımlı kılacaktır.

UNUTULMAMALIDIR Kİ ÇOCUKLARA "ÇOK RAHAT" BİR HAYAT SUNMAK, ONLARA UZUN VADEDE "YARAR" SAĞLAMAK DEĞİL, "ZARAR" VERMEK ANLAMINA GELİR.

KULELİ İLKOKULU REHBERLİK SERVİSİ